

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Grijsbulckstraat 17 (Deinze, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2020D81
April 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	32
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	33
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	36
1.5	Synthese	39
2	Bibliografie.....	41

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Oprit en noordelijke woning gezien vanaf de Grijsbulckstraat (©Google Streetview).	15
Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 11: Profiellijn hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).....	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). .	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 15: Sleuvenplan onderzoek ten noorden van het plangebied	26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	37

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	38

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17

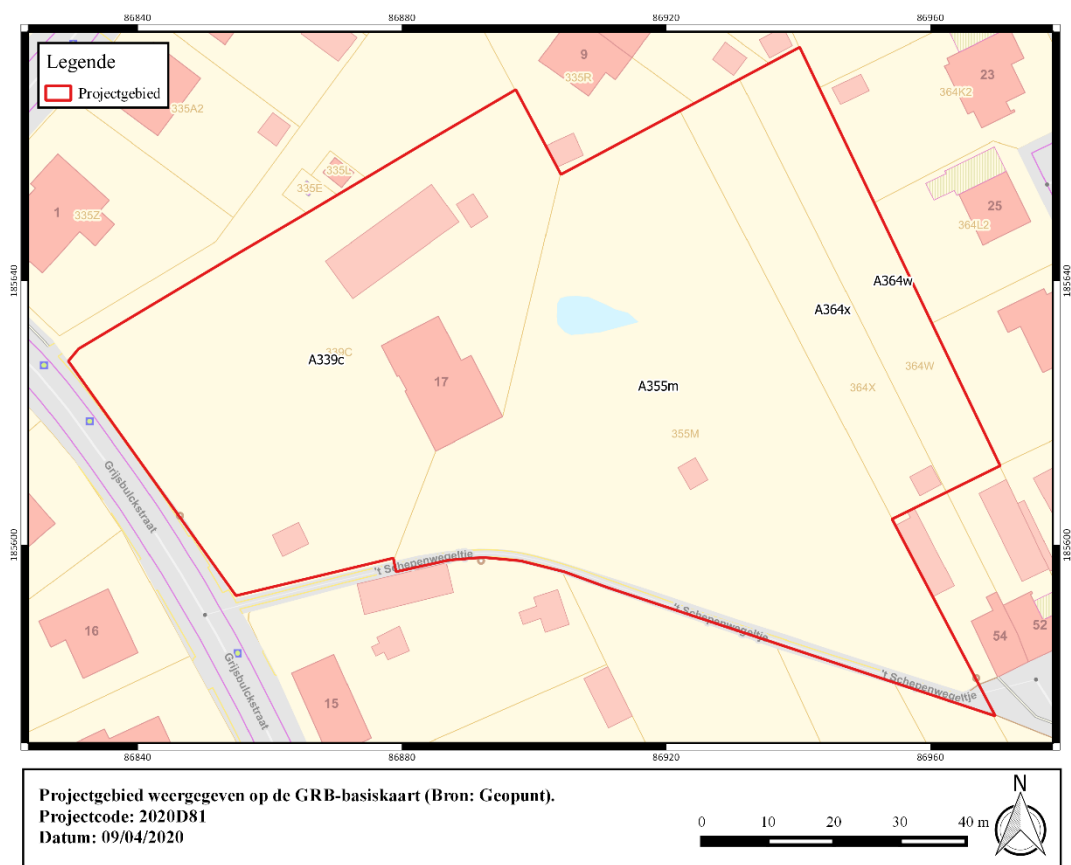
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

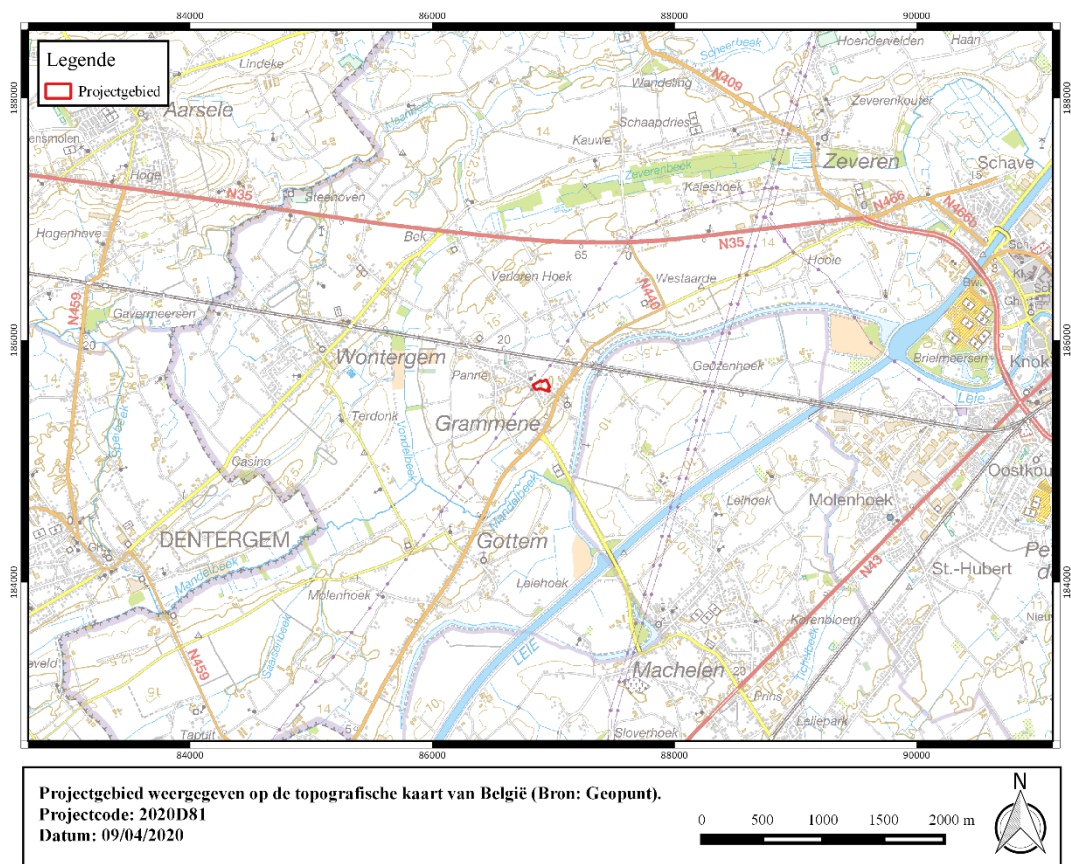
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Deinze
	Deelgemeente	Grammene
	Postcode	9800
	Adres	Grijsbulckstraat 17 9800 Grammene
	Toponiem	Grijsbulckstraat 17
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 86819 Y _{min} = 185565 X _{max} = 86989 Y _{max} = 185683
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Deinze, Afdeling 5 (Grammene), Sectie A, nr's: 339c, 355m, 364x, 364w Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 8055 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Grammene Grijsbulckstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Grammene, deelgemeente van Deinze, in de provincie Oost-Vlaanderen. Grammene grenst ten noorden aan Wontergem en Vinkt, ten oosten aan Deinze en Machelen, ten zuiden aan Gottem en ten westen aan Gottem en Wontergem. De oude Leie in het oosten en de Mandel-, Vondel- en Zeverenbeek in het zuiden en het westen vormen een natuurlijke begrenzing. Het plangebied grenst ten westen aan de Grijsbulckstraat, de noord- en oostzijde sluiten aan bij een verkaveling rondom de Harrelstraat. De zuidzijde van het plangebied grenst aan bebouwde percelen langs de Grijsbulckstraat. De dorpskern van Grammene situeert zich 150 meter ten zuidoosten. De stadskern van Deinze situeert zich ruim 4 kilometer ten oosten.

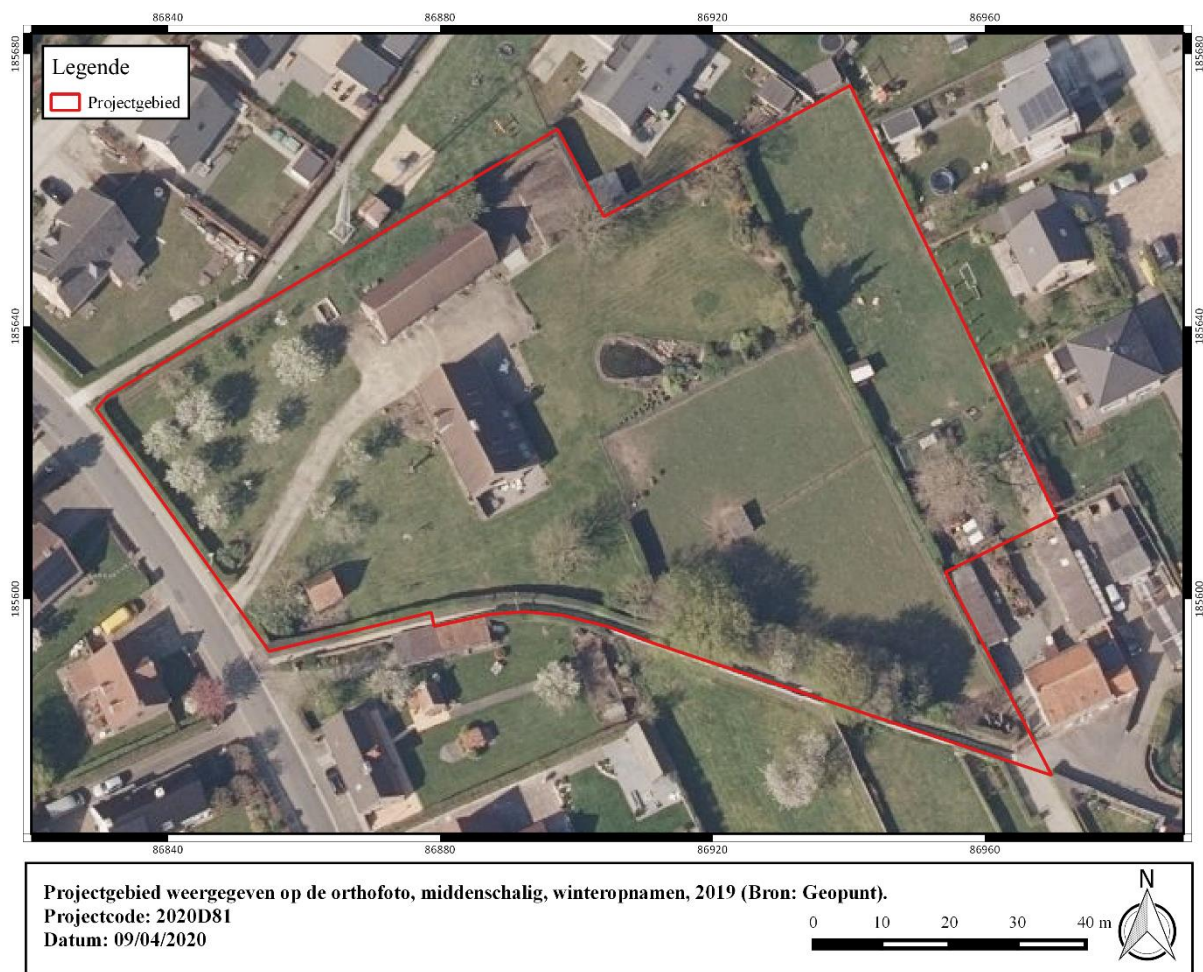

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 8055 m². Op heden is ca. 380 m² van het terrein bebouwd. Deze bebouwing betreft een woning bestaande uit twee hoofdgebouwen en een aantal bijgebouwen. Centraal binnen het plangebied situeert zich een vijver met een oppervlakte van ca. 50 m². Bijkomend is ca. 500 m² van het terrein verhard in de vorm van een inrijlaan en een binnenkoer. Het overige deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Verspreid komt vegetatie voor, deels bestaande uit struiken, deels uit bomen.

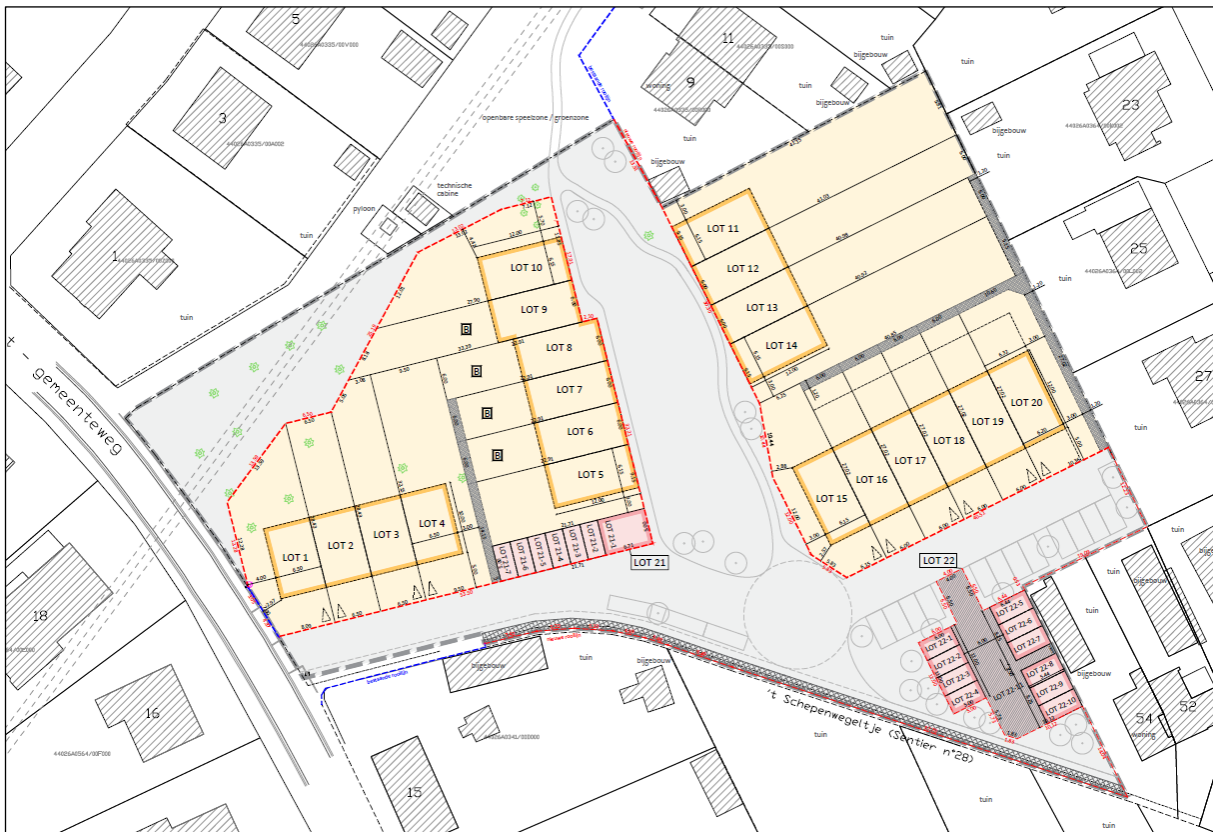
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Oprit en noordelijke woning gezien vanaf de Grijsbulckstraat (©Google Streetview).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant na de noodzakelijke sloopwerken de realisatie van een verkaveling van 22 loten met bijhorende infrastructuur in de vorm van wegenis,, nutsleidingen, parkeergelenheden en groenzone. Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het hiermee gepaard gaande werfverkeer en werfinrichting en de mogelijke toekomstige ingrepen in de individuele kavels het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied bedreigen. Bijgevolg dient binnen deze archeologienota uitgegaan te worden van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk).
Quartair	Type 6
Bodemtypes	OB, Pba
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	12.9 – 13.9 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Gentse Kanalen, deelbekken Poekebeek.

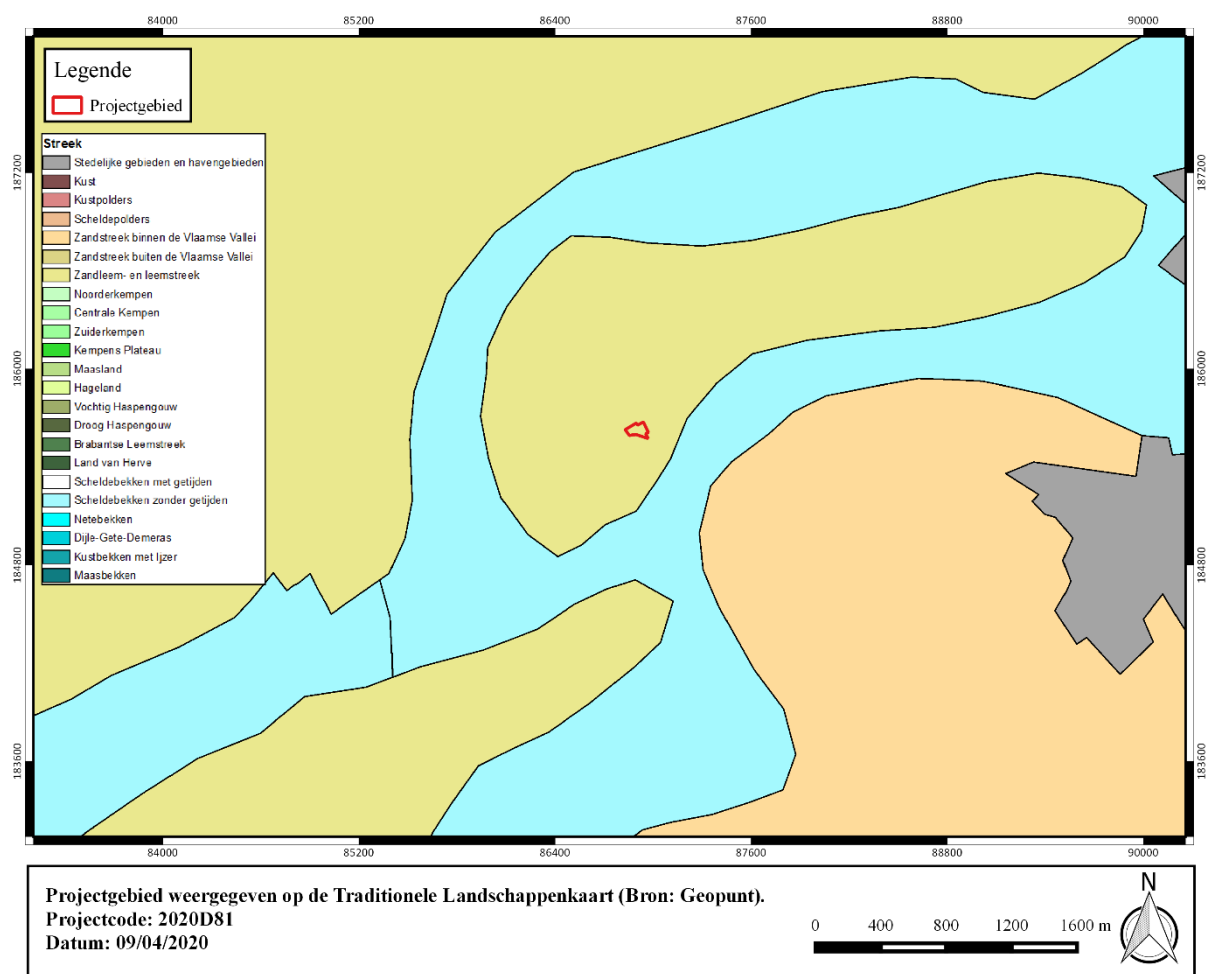
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

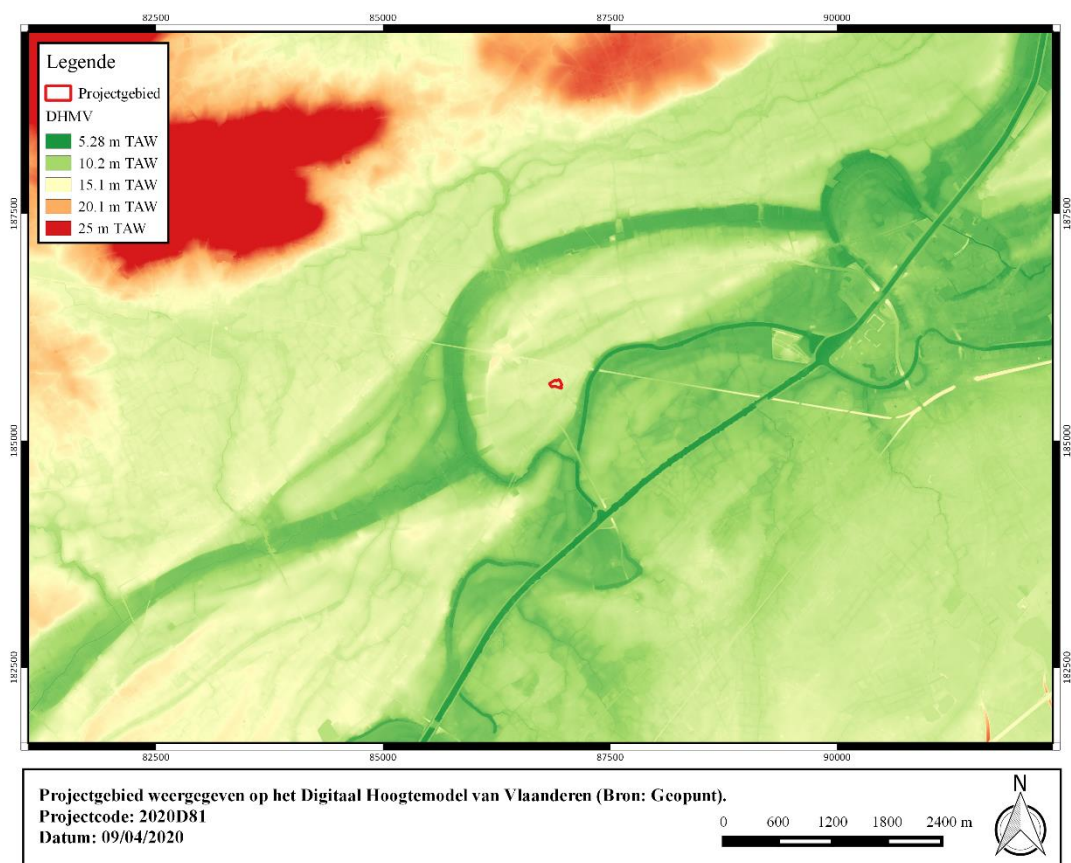
Het plangebied is gelegen in het Leiedal, dit is het overmaatse consequentie dal dat zich ten zuiden van Deinze uitstrekt in het verlengde van het zuidelijk deel van de Vlaamse Vallei tussen het lage heuvelland van centraal West-Vlaanderen aan de westzijde en het interfluviaal terras van Kruishoutem aan de oostzijde. De breedte van de dalbodem bereikt 7 tot 8 km; de hoogte wisselt tussen +8 m in de alluviale gebieden van de Holocene Leievallei en +15 tot maximum +17 m op de rugen die ten westen van de Leievallei voorkomen zuidwaarts van Grammene.

De westkant van het Leiedal, waartoe het plangebied gelegen is, dus het gedeelte ten westen van de holocene alluviale Leievlakte, vertoont een sterk uitgesproken microreliëf met langgerekte parallelle rugen waartussen zich eveneens parallelle valleien uitstrekken. In de dalbodem van het Leiedal kunnen dezelfde morfologische eenheden herkend worden als in het zuidelijk deel van de Vlaamse Vallei, wat de morfografische continuïteit tussen beide gebieden onderlijnt. Aan de voet van de westelijke dalflank komt bovendien de kleine depressie van de Maanbeek voor die ten noorden van Nevele niet meer te herkennen is. In het westelijk deel van de dalbodem komen dus drie parallelle valleisystemen voor: de grote centrale as van de kraalvormige alluviale Leievlakte; de dalsliert Mandelbeek- Vondelbeek- Zeverenbeek; en de randdepressie van de Maanbeek. Het plangebied is gelegen op een terras omgeven door de vallei van de Maanbeek ten noorden en de meanderende holocene vallei van de Leie ten zuiden. Ruim 1 km ten zuidwesten van het plangebied situeert zich een doorbraakdal tussen beide voornoemde valleien. Het plangebied is gelegen op de top van een kouterrug die precies ten zuiden van het plangebied vrij steil afhelt richting de holocene Leievallei. Het plangebied is gelegen op een hoogte van 12.9 tot 13.9 m TAW en helt licht af in westelijke en zuidelijke richting.

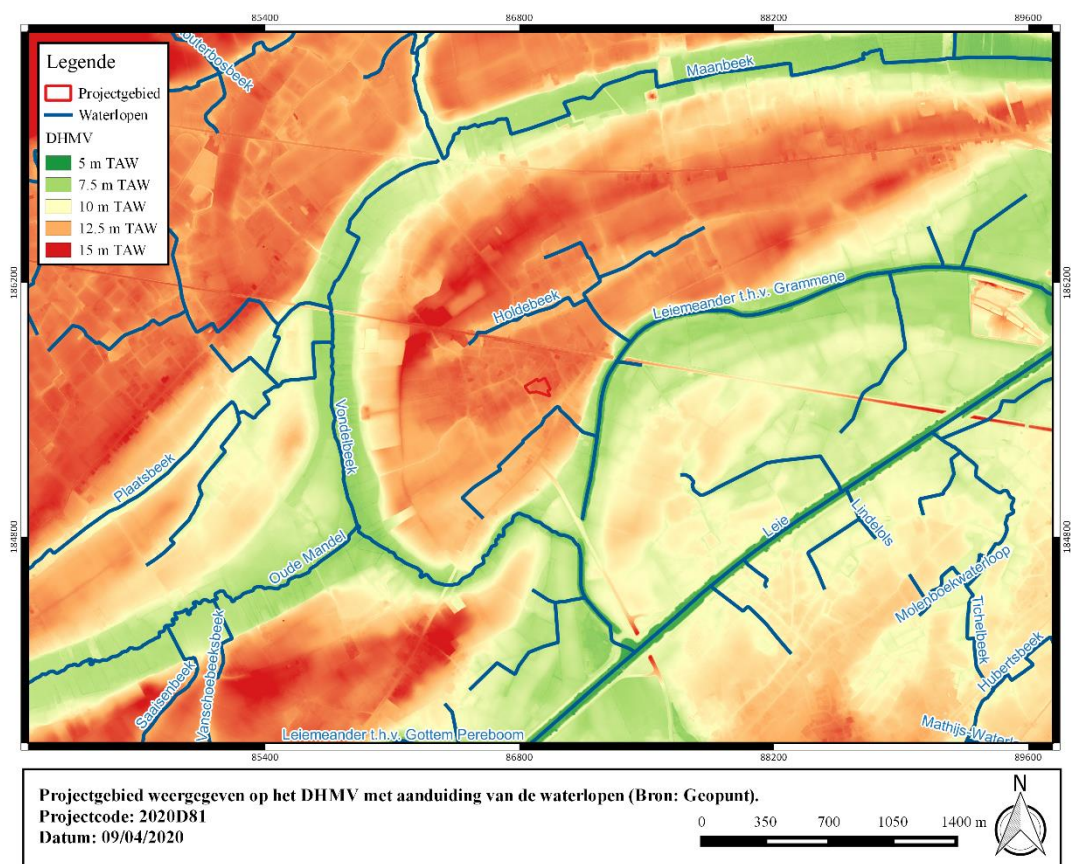
Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het Bekken van de Gentse Kanalen, deelbekken Poekebeek.

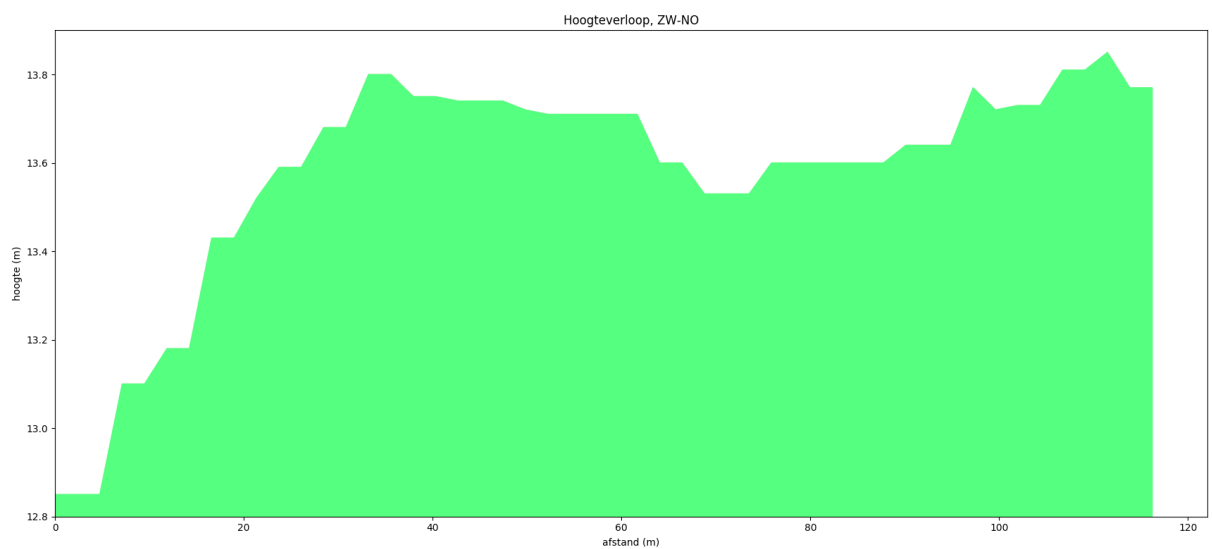
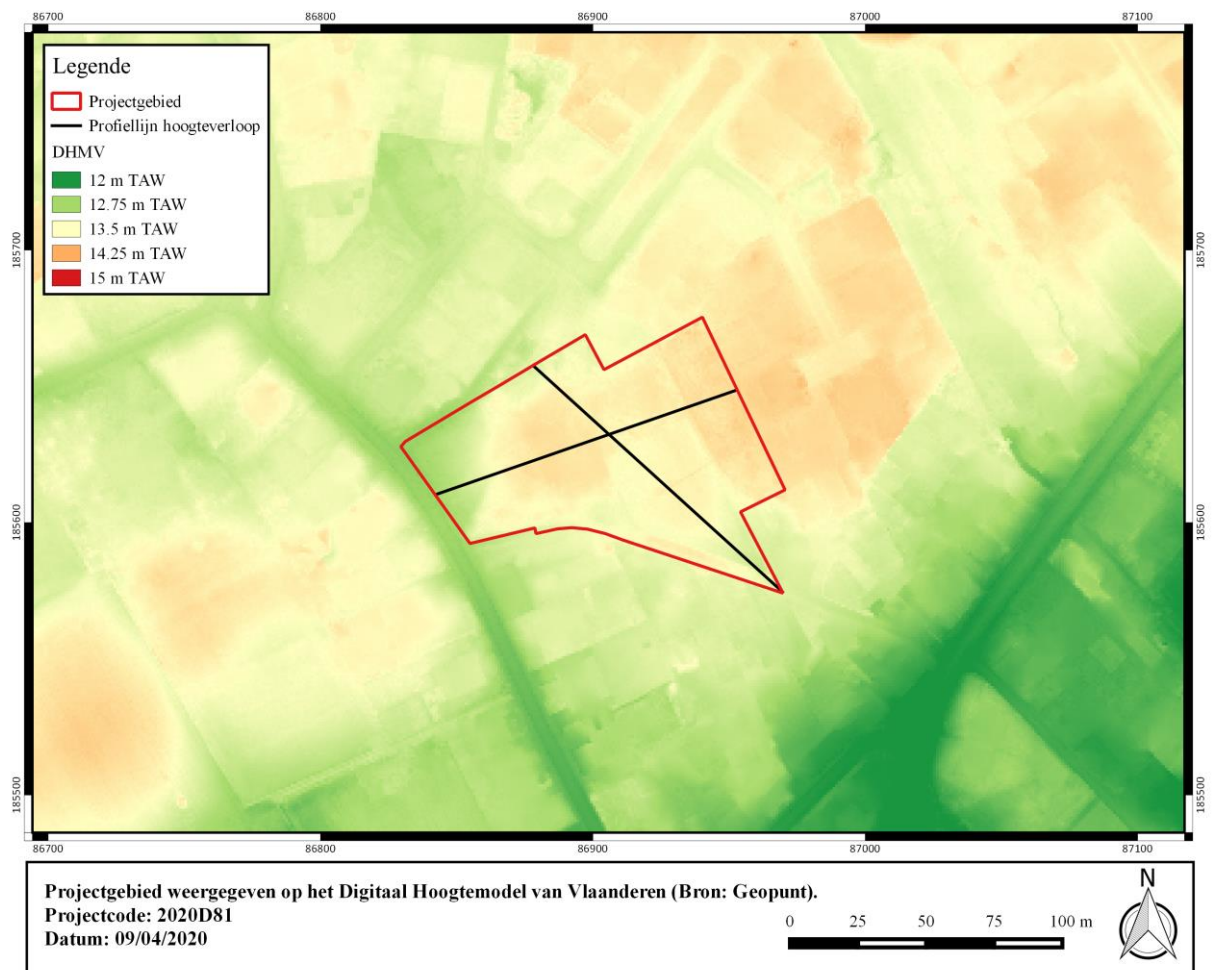
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

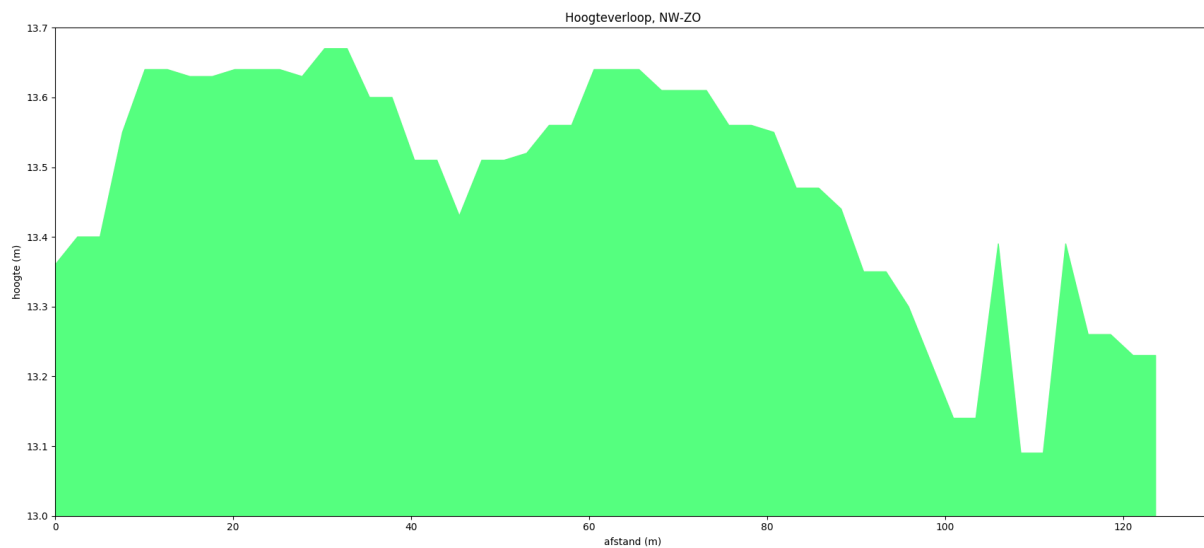
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

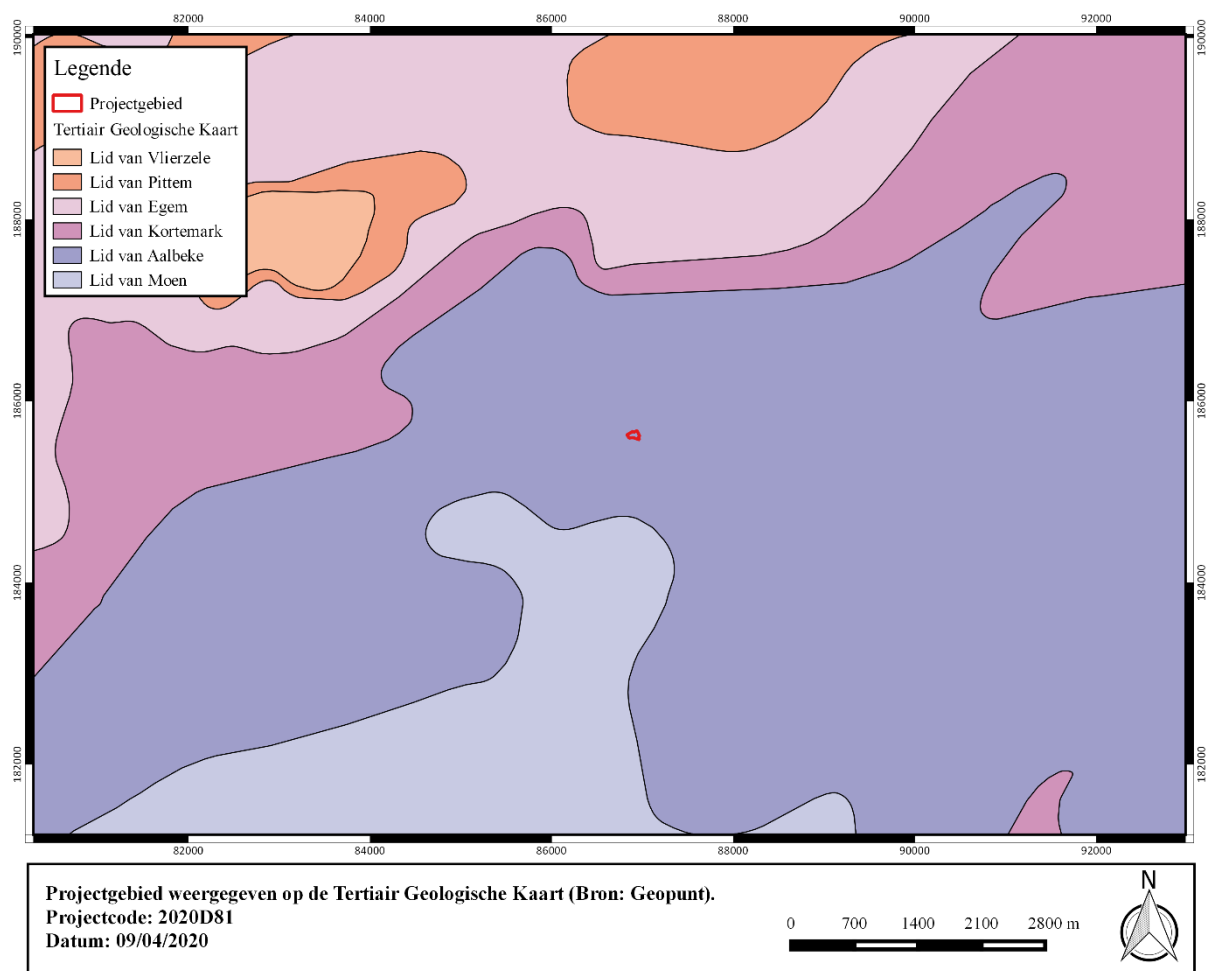

Figuur 11: Profiellijn hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Aalbeke is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

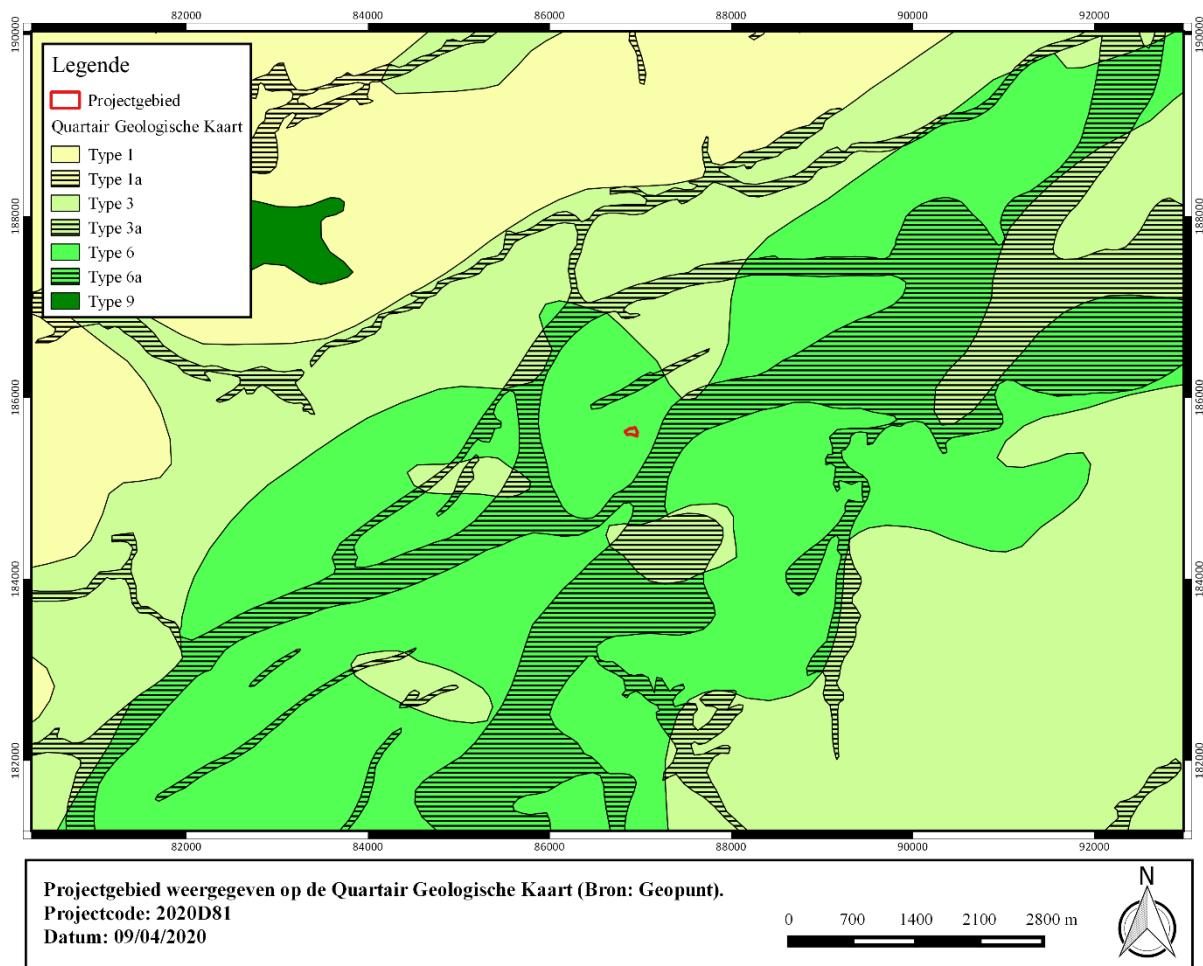

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 6**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn.

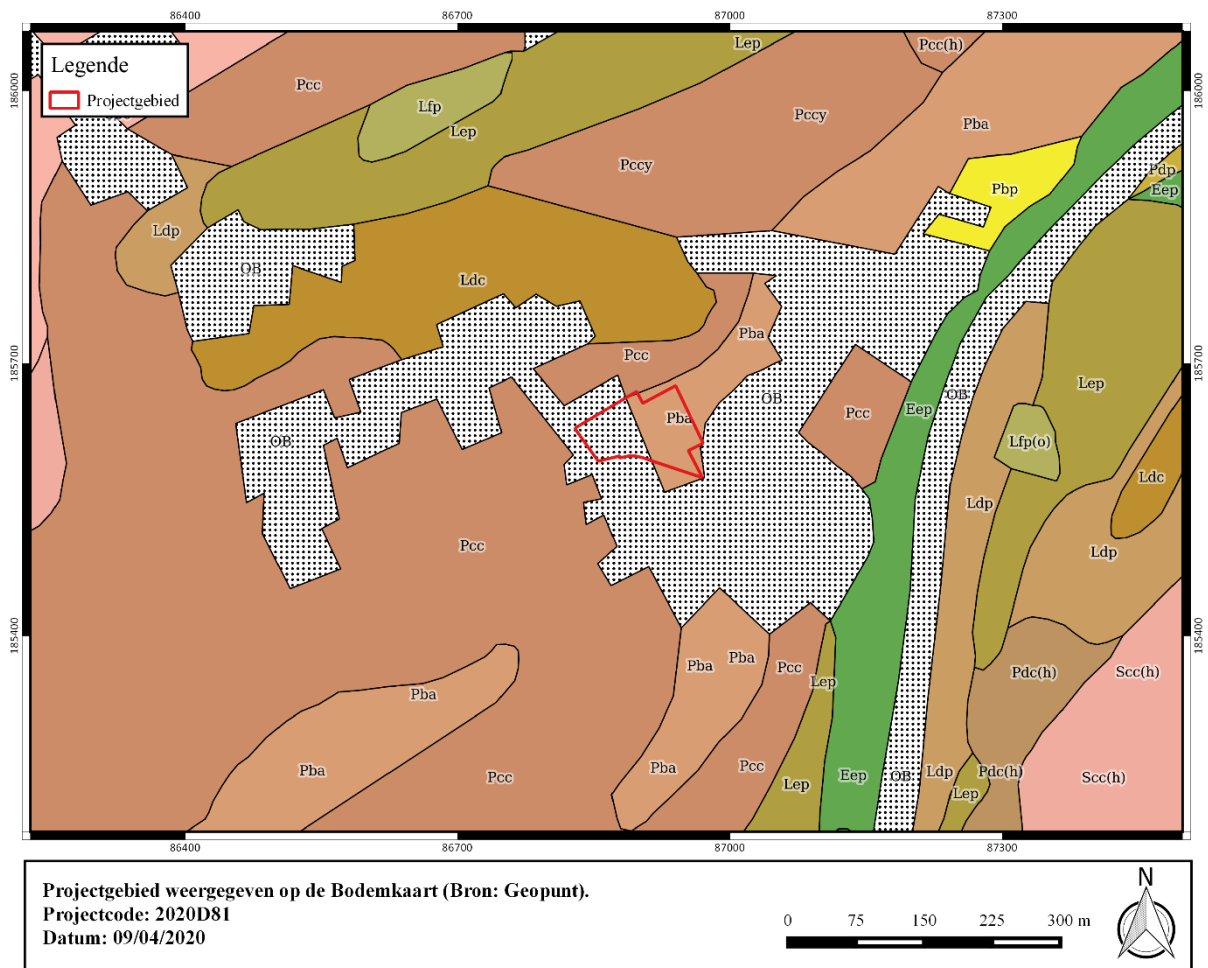

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **Pba** is een droge licht zandleembodem met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont. De bouwvoor is 20-30 cm dik, (donker)grijsbruin, matig humeus en rust op een bruinachtige zwake humeuze overgangshorizont van 20-30 cm dikte. Soms komt een uitgeloopte horizont voor onder deze overgangshorizont. De textuur B begint op 70-90 cm met roestverschijnselen beginnende tussen 90 en 120 cm.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

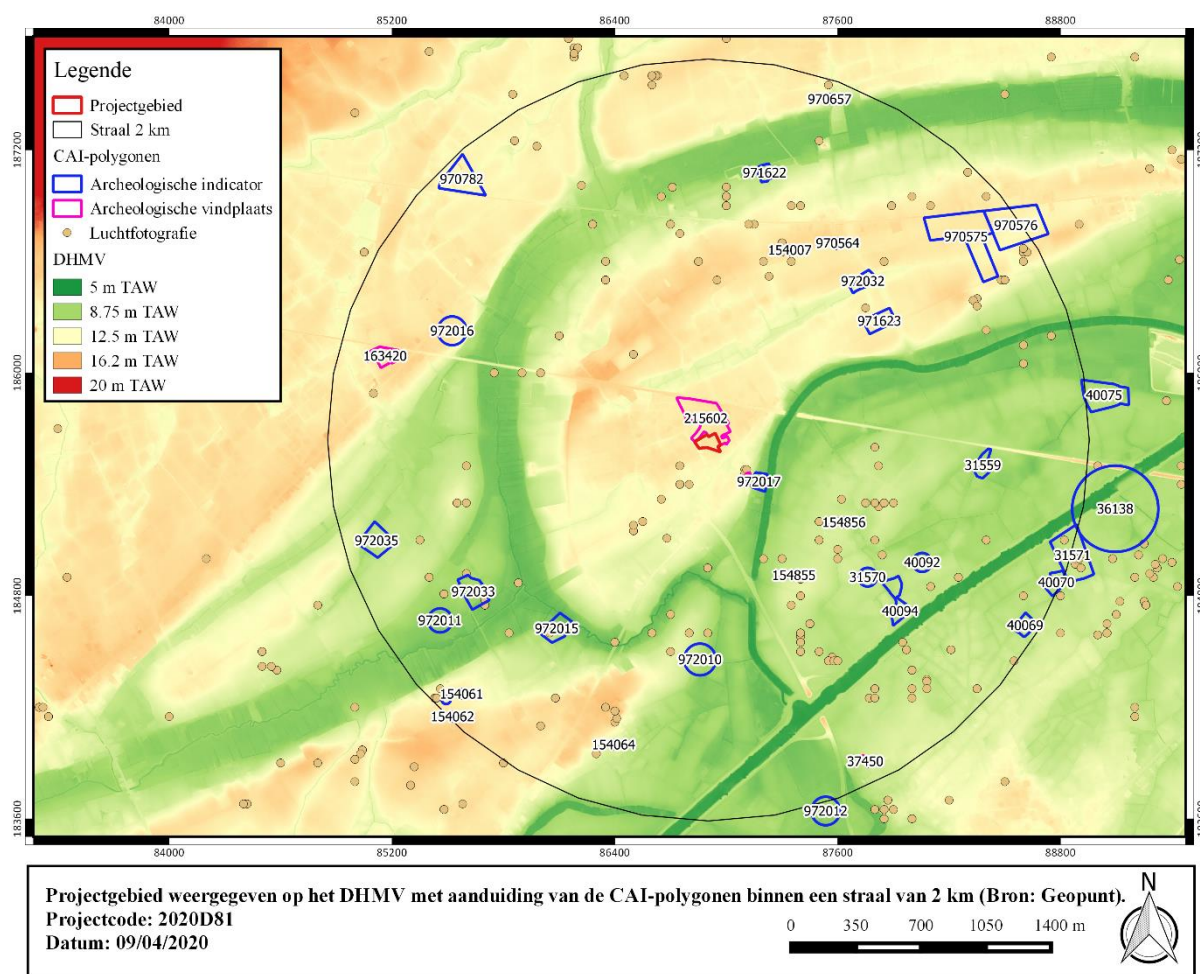
Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Op de percelen net ten noorden van het onderzoeksgebied werd in 2007 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door de vroegere Kale-Leie Archeologische Dienst (KLAD). Op het terrein van ca. 3,5 ha werden hoofdzakelijk recentere greppelsegmenten aangesneden. De meest noemenswaardige sporen die onderzocht werden tijdens dit onderzoek waren een kleine veldoven die op basis van geassocieerd vondstmateriaal werd gedateerd in de 17^e tot 18^e eeuw en een langwerpige, houtskoolrijke kuil die werd geïnterpreteerd als kolenbranderskuil³.

Figuur 15: Sleuvenplan onderzoek ten noorden van het plangebied

Aan de overzijde van de Maanbeek, ter hoogte van de Tabakstraat, werden bij vlakdekkend onderzoek in 2013 resten van Romeinse bewoning onderzocht. Er zijn aanwijzingen dat dit een gedeeltelijke steenbouw betrof. Onderzoek in de dorpskerk in de jaren '90 bracht resten aan het licht van een volmiddeleeuwse voorloper. Aangezien het onderzoeksgebied gelegen is in nabijheid van de ontwikkelingskern van Grammene dient ter hoogte van het onderzoeksgebied eveneens rekening gehouden te worden met een trefkans inzake middeleeuwse bewoning. Naast deze concrete aanwijzingen voor bewoning zijn bij verschillende veldprospecties ten noordoosten van het onderzoeksgebied artefacten gerecupereerd uit het neolithicum, hetgeen enigszins indiceert dat de omgeving werd bewoond en bewerkt door de vroegste landbouwers in de streek. Naast de cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse bewoning en exploitatie zijn bij luchtfotografische prospectie menig cirkelvormige structuren herkend. Deze situeren zich hoofdzakelijk op de flanken van de Leievallei.

³ s.n. 2008: Kale Leie Archeologische Dienst Jaarverslag 2007, Aalter, pp.23-25 (bijdrage Johan Hoorne)

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

37450	Controle van werken; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: Een gracht, specifieke functie niet duidelijk. Bevatte één onderbreking in het stuk parallel aan de Donkerstraat. Bevatte weinig materiaal, datering lijkt naar de volle of eventueel vroege middeleeuwen te gaan. Bron: Controle van een Aquafin-werf door Steven Mortier en Wim de Clercq.
163420	Mechanische prospectie (2012), opgraving (2013); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: Uitbraaksporen die wijzen op de aanwezigheid van een Romeinse steenbouw. Er werden twee van dergelijke gebouwen herkend. Daarnaast werden eveneens enkele paalkuilen geregistreerd. Het aardewerk wijst op een datering in de eerste helft van de 1e eeuw N. Chr. Verder eveneens enkele greppels die aan de Romeinse periode toe te wijzen zijn. Vroege middeleeuwen: huisplattegrond in kruisvorm Nieuwe tijd: ploegsporen en greppels

	Nieuwste tijd: enkele greppels Bron: Reyns N., Van Staey A., Bruggeman J. 2013: Archeologisch vooronderzoek Wontergem (Deinze)- Tabakstraat, Rapporten All-Archeo bvba 128, Bornem.
215602	Mechanische prospectie (2007); NK: 15 meter 17^e eeuw: kuil met sporen van verbranding,, wellicht oven maar onduidelijk met welk doel Nieuwe tijd: grachten met Raeren en pijpvaardewerk in de vulling Bron: s.n. 2008: Kale Leie Archeologische Dienst Jaarverslag 2007, Aalter.
977005	Opgraving (1993); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

31559	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: hoeve
40069	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
40070	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
40075	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
40092	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
40093	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
40094	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

970657	Indicator cartografie; NK: 15 meter 16 ^e eeuw: herberg
970782	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: site met walgracht
971622	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
971623	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
972015	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
972032	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
972033	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: site met walgracht
972035	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: site met walgracht

Veldprospecties

970564	Veldpropsectie; NK: 250 meter Neolithicum: lithisch materiaal
970575	Veldpropsectie; NK: 250 meter Neolithicum: lithisch materiaal
970576	Veldpropsectie; NK: 250 meter Neolithicum: lithisch materiaal

Luchtfotografie

31570	Luchtfotografie; NK: onbepaald
-------	--------------------------------

	Bronstijd: grafcirkel
31571	Luchtfotografie; NK: onbepaald Bronstijd: grafcirkel
36138	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154007	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154060	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154061	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154062	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154064	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154855	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154856	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel

Onbepaald

972010	Onbepaald; NK: 150 meter Middeleeuwen: motte
972011	Onbepaald; NK: 150 meter Middeleeuwen: motte
972012	Onbepaald; NK: 150 meter Middeleeuwen: site met walgracht

972016	Onbepaald; NK: 250 meter Middeleeuwen: motte
972017	Onbepaald; NK: 250 meter Middeleeuwen: motte

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het samenspel van de zeer gunstige landschappelijke situatie, de nabijheid van de middeleeuwse kern van Grammene en de indicaties opgenomen op het kaartblad van de CAI wijst op een beduidende trefkans inzake archeologisch erfgoed ter hoogte van het onderzoeksgebied en de omgeving. De hogere rug nabij twee grote valleien en enkele nabijgelegen beekdepressies moet een aanzienlijke aantrekkingskracht hebben gehad bij rondtrekkende groepen jager verzamelaars. De goed gedraineerde, makkelijk bewerkbare en vruchtbare lichte zandleemgronden moeten daarenboven evenzeer interessant geweest zijn voor vroege landbouwers in de omgeving. Aan de overzijde van de Maanbeek zijn resten van Romeinse bewoning onderzocht. Archeologische indicatoren wijzen tevens op menselijke aanwezigheid gedurende de steentijd en de metaaltijden. De dorpskerk van Grammene zou een volmiddeleeuwse oorsprong hebben. Gelet op de ligging van het plangebied binnen de dorpskern geldt aldus een verhoogde verwachting naar bewoningssporen uit de middeleeuwen.

De oudste vermelding van Grammene is als Grimmini in 1121. De heerlijkheid Grammene, die ressorteerde onder het leenhof van Kortrijk, behoorde in de 12^e en de 13^e eeuw toe aan het geslacht de Grammina. Latere heren waren Van Schuurvelde (14de eeuw), de Tolenaare (eind 14de eeuw), de Beer (tweede helft van de 15de eeuw tot eerste helft van de 17de eeuw), Vanden Heede (eerste helft van de 17de eeuw) en de baronnen van Poeke (18de eeuw). Bestuurlijk en fiscaal behoorde het tot de kasselrij Kortrijk, op kerkelijk gebied hing het tot 1559 af van het bisdom Doornik, nadien van het bisdom Gent, dekenij Tielt. Het patronaatsrecht behoorde sinds 1121 aan de Gentse Sint-Baafsabdij, nadien aan het bisdom Gent.

Het reliëf wordt bepaald door een circa 15 m hoge kouterrug, ongeveer gelijklopend met de Leie met vruchtbare lichte zandleemgronden en de natte beekdepressies van de Mandel-, Vondel- en Zeverenbeek. Vooral in de alluviale Leievallei wordt nog vlas geteeld. Eén vlaswingelarij bleef in werking.

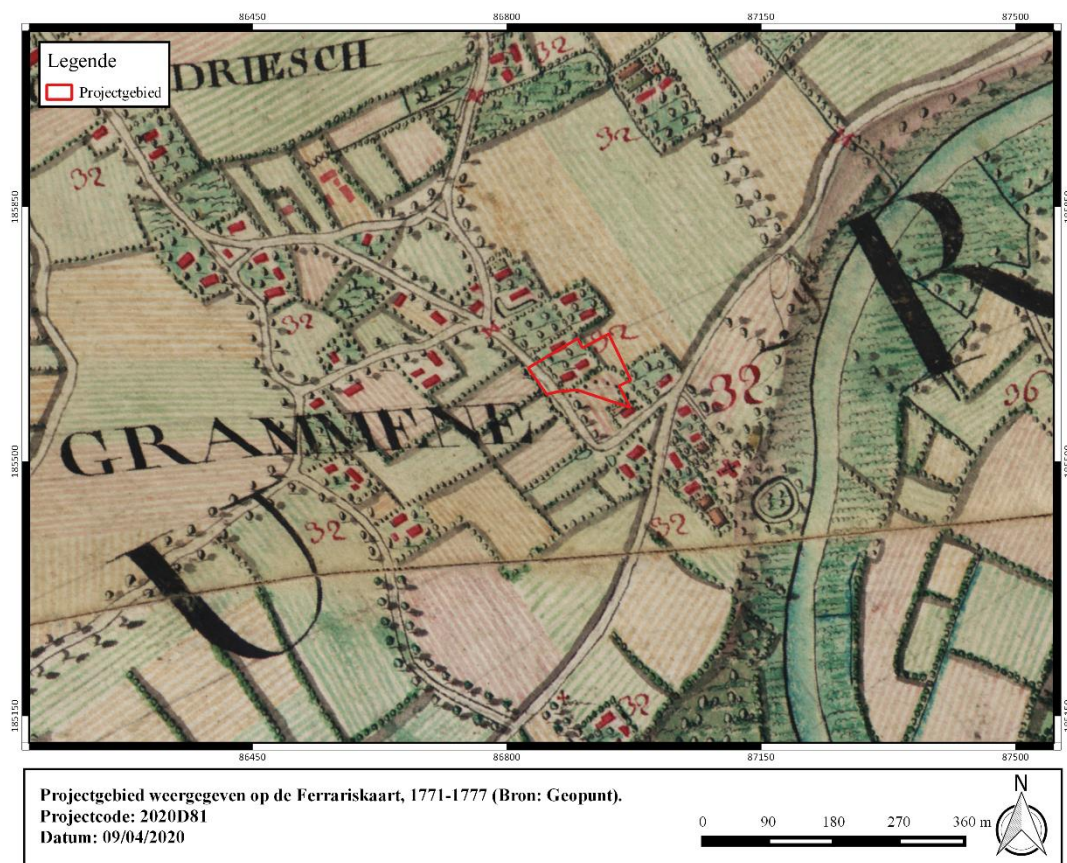
Het dorp, met een stagnerend inwonersaantal, ligt thans geïsoleerd tussen de buitenbocht van de afgesneden Leie-arm (sinds de aanleg van het Leiekanaal in 1972) en de steenweg Deinze-Tielt. De spoorlijn Deinze-Tielt, aangelegd in 1855 dwarsst de gemeente van oost naar west met een opmerkelijke ijzeren spoorwegbrug over de oude Leie-arm, vernieuwd na de Tweede Wereldoorlog.⁴

⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

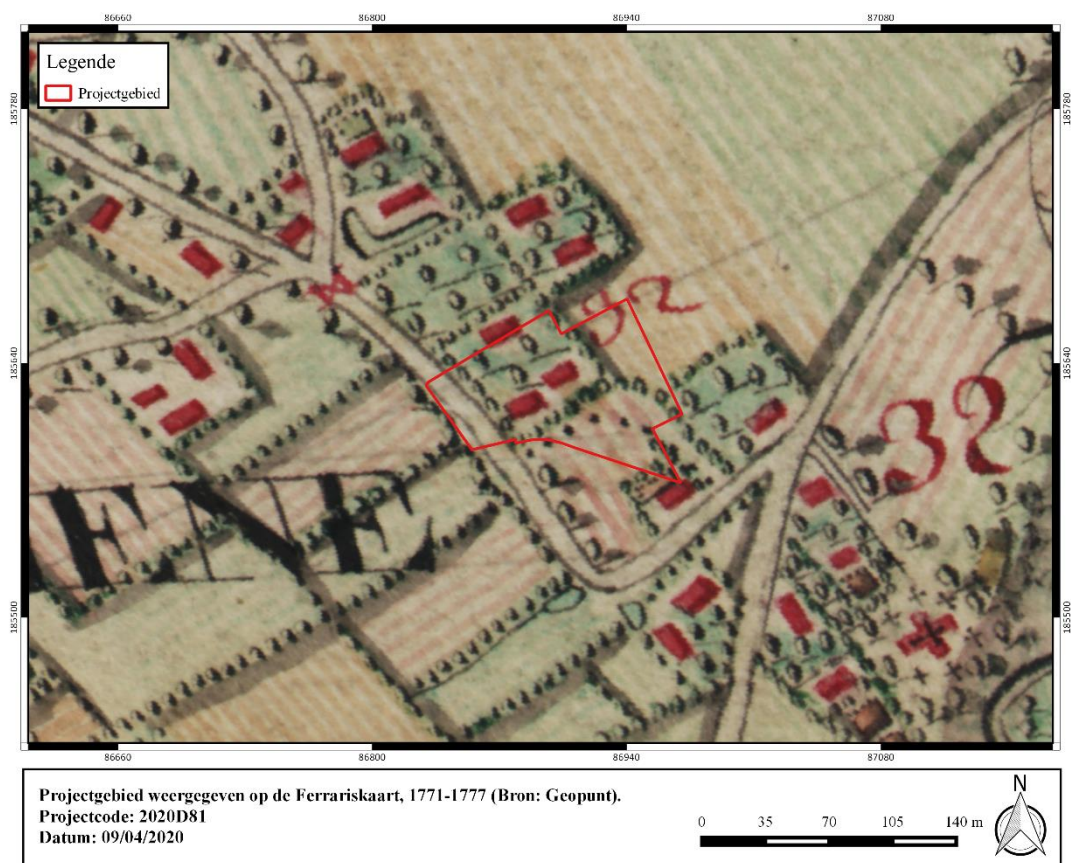
De Ferrairksaart geeft bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Het betreft drie rechthoekige gebouwen die naar alle waarschijnlijkheid samen een hoevecomplex vormen, de gebouwen zijn omgeven door een boomgaard en stukken akkerland. Het verloop van de Grijsbulckstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Gelet op de ligging nabij de dorpskerk is er een hoge verwachting naar middeleeuwse bewoningssporen. De duidelijke circulaire structuur ten zuidoosten van de kerk doet vermoeden dat de dorpskerk is ontwikkeld vanuit een burchtkapel gelegen op het neerhof van een oorspronkelijke mottesite. De Ferrariskaart toont duidelijk de dualiteit tussen enerzijds de bewerkte gronden ter hoogte van de kouterrug waarop het plangebied gelegen is en anderzijds de natte meersgronden langsheen de Leie.

Op de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart is een rechthoekig gebouw weergegeven in het noordelijk deel van het plangebied. Het huidige gebouwenbestand is van recentere oorsprong. De foto van de huidige toestand (cfr. 1.3.6.1) toont duidelijk aan dat het huidige noordelijke gebouw – hoewel gelegen op dezelfde locatie – een 20^e-eeuws uitzicht heeft. Mogelijk kan wel een oudere kern bewaard zijn in de ondergrond. De zuidzijde van het plangebied wordt op de 19^e-eeuwse kaarten geflankeerd door een smalle voetweg, waarvan tot op heden een deel bewaard is aan de Grijsbulckstraat. Deze voetweg is een typisch voorbeeld van een kerkwegel, een voet- of fietsweggetje door de velden, als kortste weg naar de kerk.

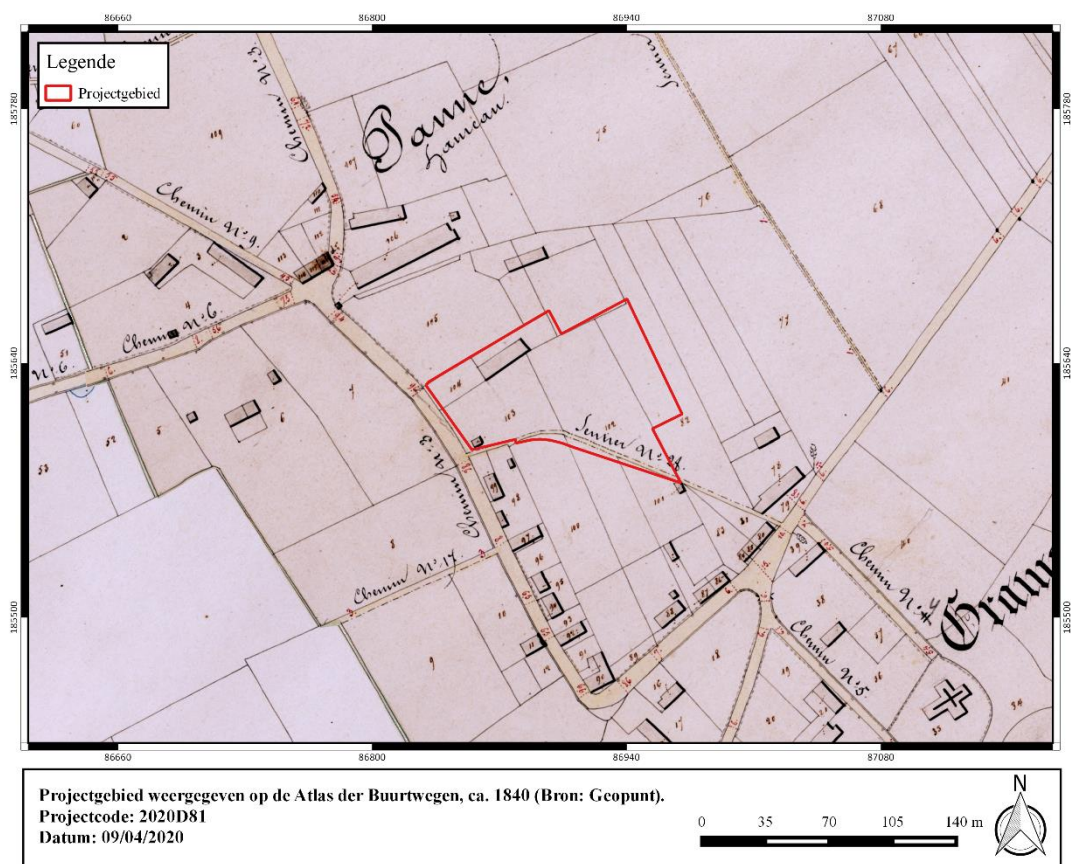

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

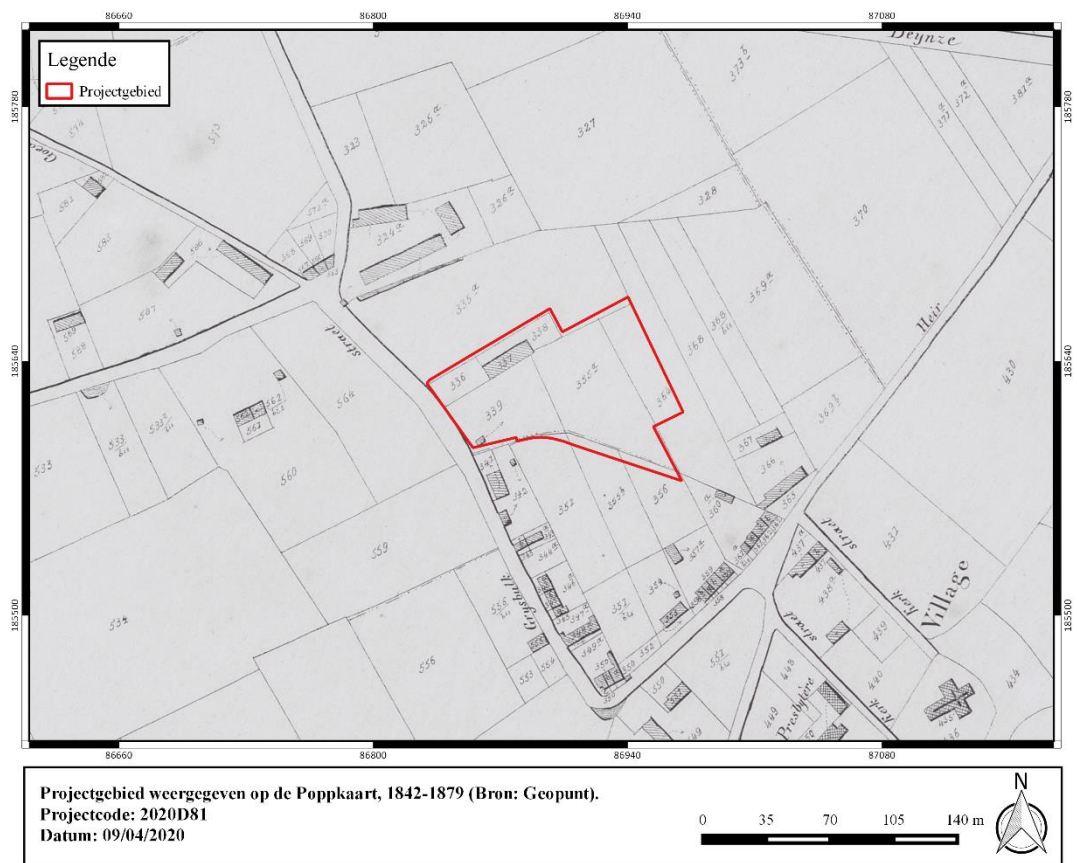

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

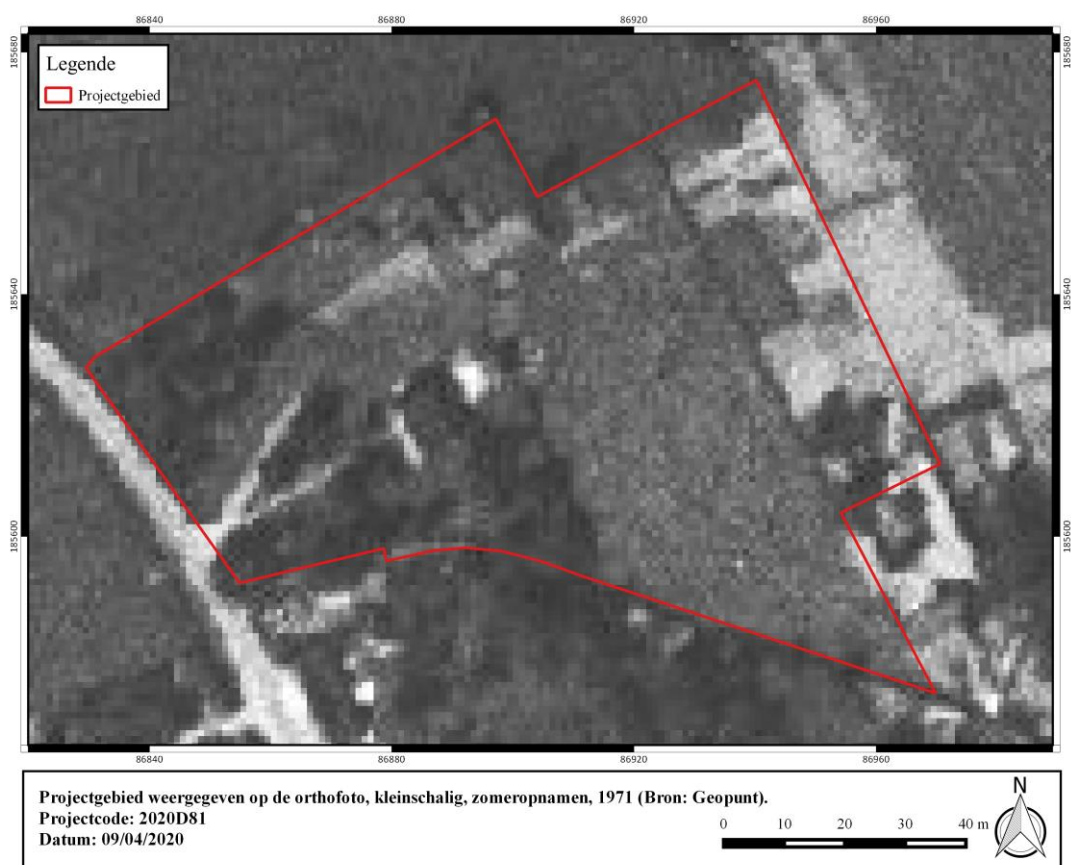
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

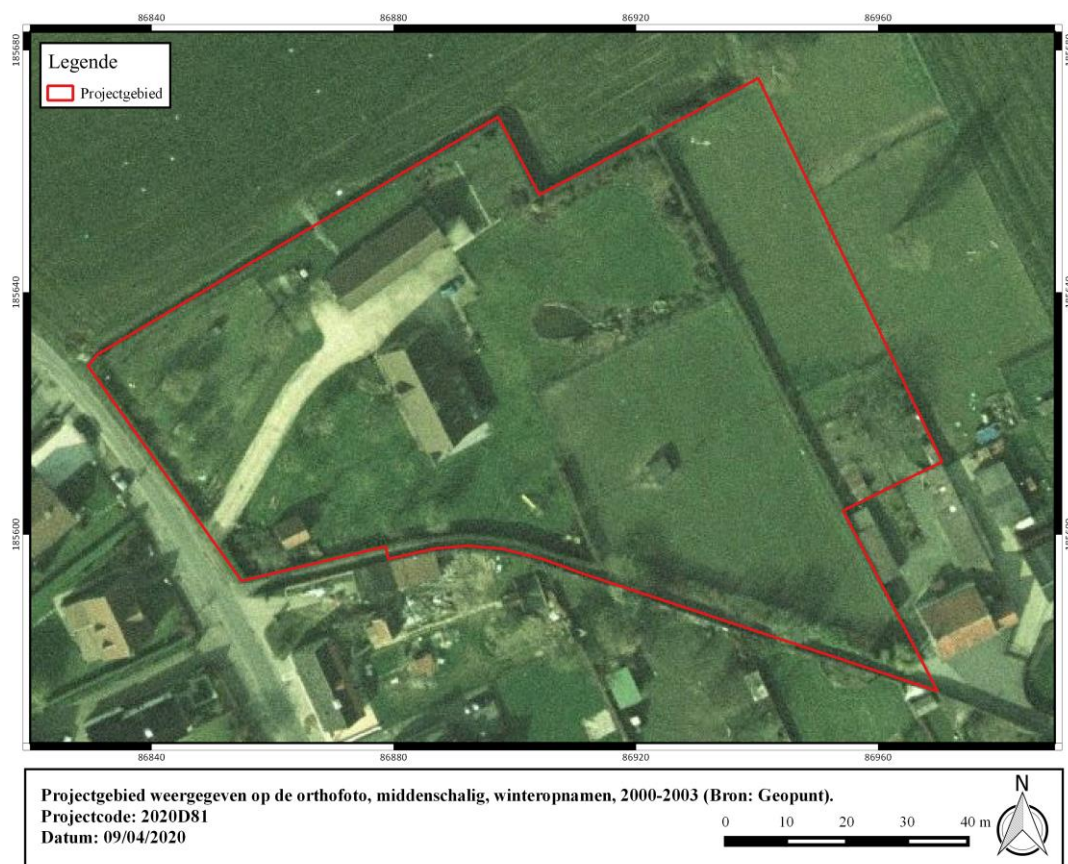
De orthofotosequentie geeft een vrij beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de orthofoto van 1971 is grotendeels de huidige toestand waar te nemen. De huidige vijver is voor het eerst zichtbaar op de luchtopname van 2000-2003. Recent is ten noorden van het plangebied een verkaveling tot ontwikkeling gekomen. Op heden is ca. 380 m² van het terrein bebouwd. Deze bebouwing betreft een woning bestaande uit twee hoofdgebouwen en een aantal bijgebouwen. Centraal binnen het plangebied situeert zich een vijver met een oppervlakte van ca. 50 m². Bijkomend is ca. 500 m² van het terrein verhard in de vorm van een inrijlaan en een binnenkoer. Het overige deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Verspreid komt vegetatie voor, deels bestaande uit struiken, deels uit bomen

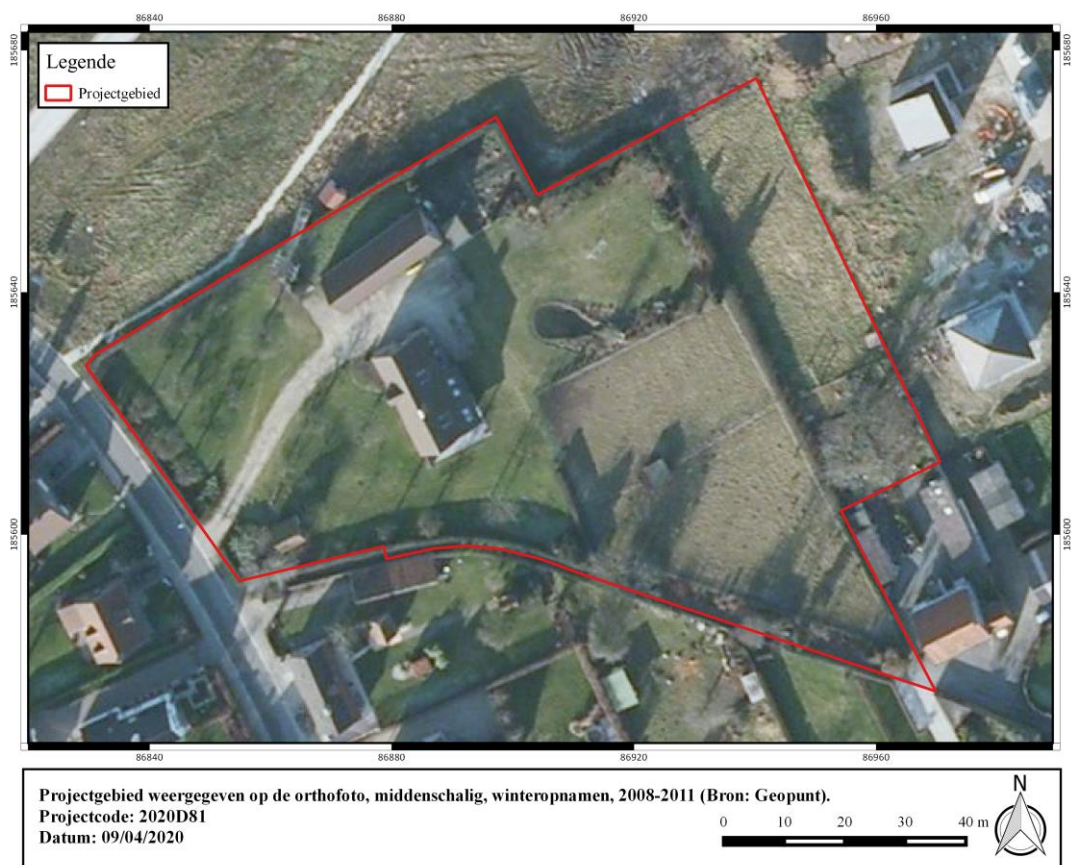
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

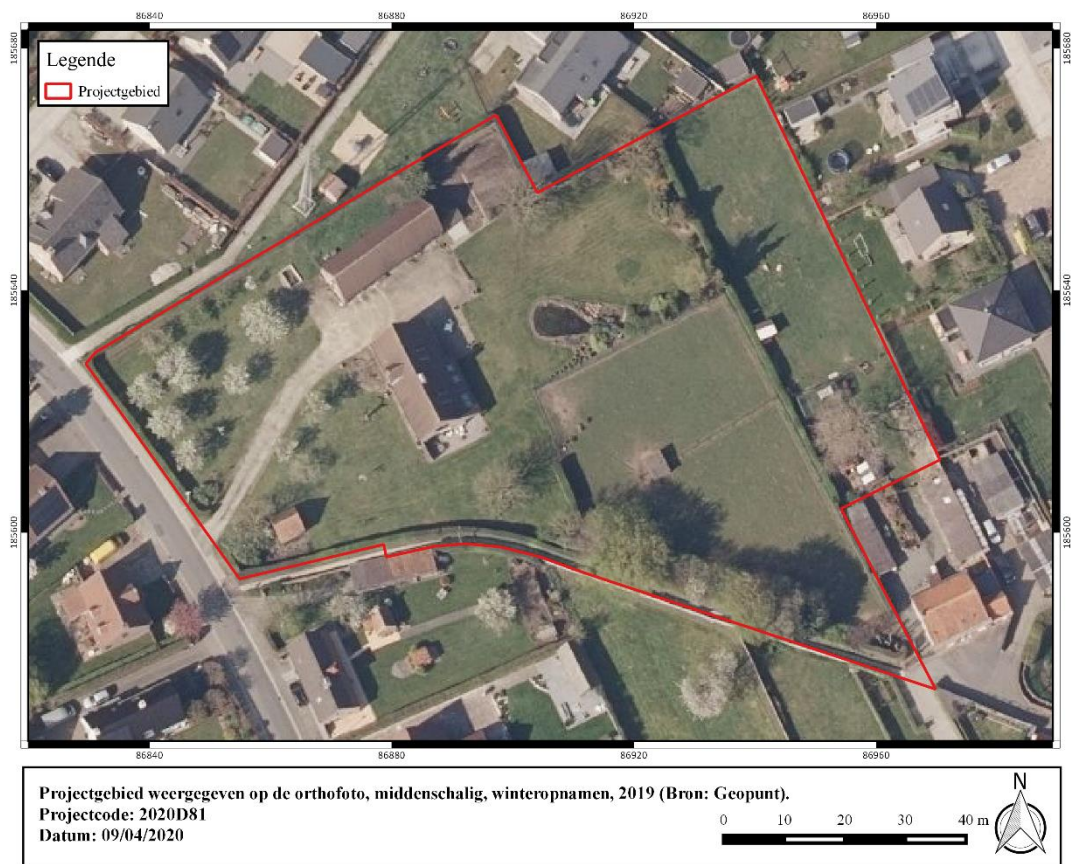
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De initiatiefnemer plant de realisatie van een verkaveling aan de Grijsbulckstraat 17 te Grammene, deelgemeente van Deinze. Het projectgebied is ca. 8055m² groot en wordt ingenomen door een vrijstaande woning met tuin en grasland.

Grammene is gelegen op de rand van de Vlaamse Vallei. Het situeert zich op een landtong die in het westen en noorden wordt ingesneden door de loop van de (Oude) Mandel en Maanbeek en in het zuiden door de loop van de oude Leie. Het dorp is ontstaan op een lichte kouterrug die parallel loopt met de Leie. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan en Eemiaan. Ter hoogte van het onderzoeksgebied geeft de bodemkaart een droge, lichte zandleembodem weer. Deze hogere rug in nabij twee grote valleien en enkele nabijgelegen beekdepressies moet een aanzienlijke aantrekkingskracht hebben gehad bij rondtrekkende groepen jager verzamelaars. De goed gedraineerde, makkelijk bewerkbare en vruchtbare lichte zandleemgronden moeten daarenboven evenzeer interessant geweest zijn voor vroege landbouwers in de omgeving.

Cartografische bronnen geven een landelijk karakter weer van de omgeving. Op de Ferrariskaart is te zien hoe de dorpskern zich ten zuidoosten van het onderzoeksgebied bevindt, op de rand van het meersgebied langs de Leie, langs het verloop van de huidige Oude Heirweg. Het onderzoeksgebied is ingekleurd als akkerland en boomgaard waarbinnen enkele gebouwen zijn afgebeeld. Op de 19^e-eeuwse bronnen is in het noorden van het onderzoeksgebied een gebouw te zien, langs de zuidelijke grens is een voetweg aangeduid. Op de orthofotosequentie is weinig evolutie op te merken, op het oudste luchtbeeld is de huidige situatie reeds grotendeels te herkennen. De impact van deze bebouwing op het bodemarchief is ongekend.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Op de percelen net ten noorden van het onderzoeksgebied werd in 2007 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door de vroegere Kale-Leie Archeologische Dienst (KLAD). Op het terrein van ca. 3,5 ha werden hoofdzakelijk recentere greppelsegmenten aangesneden. De meest noemenswaardige sporen die onderzocht werden tijdens dit onderzoek waren een kleine veldoven die op basis van geassocieerd vondstmateriaal werd gedateerd in de 17^e tot 18^e eeuw en een langwerpige, houtskoolrijke kuil die werd geïnterpreteerd als kolenbranderskuil⁵. Aan de overzijde van de Maanbeek, ter hoogte van de Tabakstraat, werden bij vlakdekkend onderzoek in 2013 resten van Romeinse bewoning onderzocht. Er zijn aanwijzingen dat dit een gedeeltelijke steenbouw betrof. Onderzoek in de dorpskerk in de jaren '90 bracht resten aan het licht van een volmiddeleeuwse voorloper. Aangezien het onderzoeksgebied gelegen is in nabijheid van de ontwikkelingskern van Grammene dient ter hoogte van het onderzoeksgebied eveneens rekening gehouden te worden met een trefkans inzake middeleeuwse bewoning. Naast deze concrete aanwijzingen voor bewoning zijn bij verschillende veldprospecties ten noordoosten van het onderzoeksgebied artefacten gerecupereerd uit het neolithicum, hetgeen enigszins indiceert dat de omgeving werd bewoond en bewerkt door de vroegste landbouwers in de streek. Naast de cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse bewoning en exploitatie zijn bij luchtfotografische prospectie menig cirkelvormige structuren herkend. Deze situeren zich hoofdzakelijk op de flanken van de Leievallei.

Het samenspel van de zeer gunstige landschappelijke situatie, de nabijheid van de middeleeuwse kern van Grammene en de indicaties opgenomen op het kaartblad van de CAI wijst op een beduidende trefkans inzake archeologisch erfgoed ter hoogte van het

⁵ s.n. 2008: Kale Leie Archeologische Dienst Jaarverslag 2007, Aalter, pp.23-25

onderzoeksgebied en de omgeving. Vooralsnog zijn geen argumenten aan het licht gekomen waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van relictten. Bijkomende waarnemingen zijn noodzakelijk om de aanwezigheid van erfgoed te evalueren en de impact van de geplande werken te bepalen. De verwachting bestaat uit artefactenconcentraties en sporen van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek na de sloop de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Mocht blijken dat bodemhorizonten die kunnen wijzen op gunstigere bewaringscondities aanwezig zijn dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname kan geopteerd worden om dit onderzoek in functie van artefacten aan te vullen met waarderende boringen en/of proefputten. Met betrekking tot resten van bewoning, begraving of artisanale activiteiten in de vorm van bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

s.n. 2008: Kale Leie Archeologische Dienst Jaarverslag 2007, Aalter, pp.23-25 (bijdrage Johan Hoorne)

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

